

Digitalizace knihoven se daří, Ministerstvo kultury však v dotacích chybuje

3.3.2025 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Kontrola NKÚ zaměřená na peníze vynaložené v letech 2017 až 2023 na podporu digitalizace knihoven ukázala, že Ministerstvo kultury (MK) sice směřovalo peněžní prostředky na reálné potřeby knihoven, avšak cíle digitalizace nastavilo velmi obecně, což znemožnilo celkové vyhodnocení účelnosti a hospodárnosti poskytovaných prostředků. NKÚ zjistil, že MK nesledovalo dopady poskytnuté podpory, netransparentně hodnotilo žádosti, poskytlo dotace v rozporu s nastavenými podmínkami a za sedm let provedlo pouze jednu veřejnosprávní kontrolu. Na podporu digitalizace knihoven vynaložilo Ministerstvo kultury v kontrolovaných letech 446,7 mil. Kč ze státního rozpočtu a „Národního plánu obnovy“. NKÚ se zaměřil na tři příjemce dotací, kterými jsou největší veřejné knihovny v ČR; mezi nimi Národní knihovna ČR (NK ČR) a Národní technická knihovna (NTK).

NKÚ ke kontrole vybral vzorek 72 projektů v celkové hodnotě téměř 70 mil. Kč. Kontrola ukázala, že projekty mají pozitivní dopad na služby poskytované sítí knihoven ČR. V letech 2017 až 2023 bylo např. zpřístupněno téměř 80 tisíc zdigitalizovaných historických a vzácných dokumentů z fondů NK ČR a knihovna ochránila či přeformátovala celkem 564 svazků čítajících přes 416 000 stran. NKÚ ověřil, že nedochází k duplicitní digitalizaci identických dokumentů.

Kontroloři zjistili, že Ministerstvo kultury poskytlo 24 projektům z kontrolního vzorku dotaci ve výši 12,7 mil. Kč v rozporu s právním předpisem. Vyplatilo jim totiž 100 % rozpočtovaných nákladů, přestože příslušné nařízení vlády stanovilo, že maximální výše dotace mohla činit 70 % těchto nákladů. Podle NKÚ se jedná o skutečnosti nasvědčující porušení rozpočtové kázně. MK rovněž netransparentně hodnotilo žádosti o dotace, když z projednávání nevyloučilo členy komise, u nichž byla pochybnost o nepodjatosti. Tito členové se účastnili hodnocení 29 projektů, u nichž měli vazby na žadatele.

NKÚ upozorňuje na nedostatečnou veřejnosprávní kontrolu ze strany MK. Za sedm let provedlo pouze jednu kontrolu u jediného příjemce dotace. „Vzhledem k nedostatkům uvedeným v tomto kontrolním závěru lze považovat oblast poskytování dotací Ministerstvem kultury za rizikovou. NKÚ opakovaně upozorňuje na nízký počet veřejnosprávních kontrol prováděných Ministerstvem kultury, viz např. kontrolní akce NKÚ č. 18/19, č. 21/16 nebo č. 23/15,“ uvedl k tomu člen NKÚ Adolf Beznoska, který kontrolu řídil.

Národní technická knihovna čerpala v letech 2017 až 2022 na zpřístupnění elektronických informačních zdrojů* v rámci projektu „CzechELib“ téměř 1,1 mld. Kč z evropských strukturálních a investičních fondů a ze státního rozpočtu. Tyto peněžní prostředky byly podle NKÚ vynaloženy účelně a hospodárně. Díky projektu vzniklo národní centrum pro pořizování elektronických informačních zdrojů, čímž došlo k úspoře financí a ke snížení administrativy.

Kontrola ukázala, že NTK nepovažuje digitalizaci za jednu ze svých klíčových činností, ačkoliv ji má zapsanu ve zřizovací listině. Oproti Národní knihovně digitalizuje dokumenty z historických fondů pomaleji. NTK nedisponuje vyhrazeným pracovištěm pro digitalizaci knihovního fondu a technické vybavení k digitalizaci tvoří pouze dva zastaralé velkoformátové knižní skenery a jeden stolní skener. Mezi uživateli přitom narůstá preference digitalizovaných dokumentů. Podle NKÚ je žádoucí, aby NTK proces digitalizace dokumentů zrychlila. Nedostatky objevili kontroloři v archivnictví a spisové službě NTK.

Od roku 2011 se v ČR řeší zavedení povinného výtisku elektronických publikací. Ačkoliv MK návrh příslušného zákona již předložilo, do ukončení kontroly NKÚ nebyl tento návrh projednán a schválen Parlamentem ČR.

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/digitalizace-knihoven-se-dari--ministerstvo-kultury-v-sak-v-dotacich-chybuje-id14571>